

Turkish Studies Social Sciences

Volume 14 Issue 2, 2019, p. 1-8
DOI: 10.7827/TurkishStudies.14653
ISSN: 2667-5617
Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

Received/Geliş: Kasım 2018

Accepted/Kabul: Nisan 2019

Referees/Hakemler: Prof. Dr. Turgut TOK – Doç. Dr. Levent KURGUN

This article was checked by intihal.net.

KÜLTÜR COĞRAFYASINDA MÜZİKLE İNŞA EDİLEN KİMLİK ÜZERİNE TOPLUMDİL BİLİM İNCELEMESİ: İRFAN GÜRDAL ve ÇERAĞ ÖRNEĞİ*

“İman şemin yandursang ruh kuşını küydürseng
Huda'yinga sığındırsang seher vakti bolganda.
(Hoca Ahmed Yesevi)**”

*Özgür Kasım AYDEMİR****

ÖZET

Dünya kültür tarihi içerisinde özgünlüğünü koruyarak önemli bir bölüme sahip olan Türk kültürü içerisinde Türk Müziği de tarihî ve müstesna bir yere sahiptir. Tarih içerisinde tecrübenin, bilgi ve estetik değerlerin ezgili söyleyişleriyle birlikte bir toplumsal hafızanın kalıcılığına da katkı sunan Türk Müziği, müzikal özelliklerinin yanında sözleri itibariyle de kültürel kimliğin inşa aracı olarak yüzlerce yıldır, beğeni ve sahiplenme ile farklı kültürel saldırılara karşı koymuş ve son olarak küreselleşmeye dayalı popüler kültür taarruzuna karşı güçlü bir kale özelliğini de muhafaza etmiştir. Bu bağlamda Türk Müziği ve onu besleyen tarihî-kültürel kodlar sadece Türkiye Cumhuriyeti sınırları için değil gönül/kültür coğrafyamıza karşılık gelen Türk Dünyası için büyük öneme sahiptir. Çalışmamızda, günümüzde müzikal bağlamdaki modernist saldırılara karşı tarihî köklerinden bedii kaynaklarından oluşturulan bir müzikal üretim, salt dil özellikleri ve içeriği itibariyle toplumdilbilimsel açıdan incelenmiştir. Bu doğrultuda, Türk Dünyasının Müslüman olan bölgelerinden derlenmiş İlahilerden oluşan İrfan Gürdal'a ait Çerağ adlı eserde bulunan ve bu yönüyle hem özgün esetik değerlerin ve müzikal anlayışın hem de içeriğinin yaygınlaşmasına katkı sunan 16 eser, kültürel devamlılık bağlamında inşa etmekte olduğu

* Bu çalışma Buhara'da düzenlenen INCSOS-2018-3. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresinde sözlü olarak sunulan bildirinin genişletilmiş hâlidir.

** “İman mumunu yandırsan, ruh kuşunu tutuştursan, Allah'ına sığınsan seher vakti olanda (Bice 1993:119).”

*** Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyat Bölümü, E-posta: okaydemir@gmail.com

toplumsal kimlik özellikleri itibariyle günümüz toplumdilbiliminin yöntemleri ve kuramları bağlamında incelenip değerlendirmelerde bulunulmuştur. Böylelikle müziğin yaygınlaştırıcı gücü aracılığıyla kültürel kimliğin köklerine ve etkinlik alanına, dilbilim bağlamında dikkat çekilmeye ve küreselleşmenin modernist saldırıları karşındaki potansiyeli vurgulanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Dili, İslam, Türk Kültürü, Türk Müziği, Modernizm, Toplumdilbilim, Kültürel Kimlik.

**ANALYSIS OF SOCIOLINGUISTICS ON IDENDTITY
CONSTRUCTED WITH MUSIC ON CULTURAL GEOGRAPHY:
EXAMPLE OF İRFAN GÜRDAL AND ÇERAĞ**

ABSTRACT

Turkish music, which has an important part in the history of world culture, has an important place in Turkish culture. Turkish Music, which contributes to the permanence of a social memory with the experience of history, knowledge and aesthetic values in addition to its musical characteristics, has also been used as a tool of cultural identity for hundreds of years as a means of building cultural identity and a strong fortress against the cultural attack. In this context, Turkish music and historical-cultural codes feeding her heart not only for the borders of the Republic of Turkey / culture corresponding to our geography has a great importance for the Turkish world. In our study, a musical production, which is formed from the historical roots of the modernist attacks against the modernist attacks in the musical context, has been examined in terms of linguistic features and content in terms of sociolinguistics. In this respect, 16 musical works, which are found in the work called Çerağ, which belongs to İrfan Gürdal, composed of the Divine composed of the Muslim Worlds of the Turkic World, and which contribute to the spread of both original ethics and musical understanding and content, are based on the social identity features that he has built in the context of cultural continuity on sociolinguistic theory. Thus, trough the disseminating power of music, it has been tried to emphasize the roots o cultural identity and the field of activity, in terms of linguistics and to emphasize the potential of globalization against modernist attacks.

STRUCTURED ABSTRACT

The political boundaries varying in the historical process in the world can be considered as artificial limitations based on power struggle and management preferences. Geographical boundaries have much slower variability than political boundaries but are not permanent. The notion of a boundary between the two is the cultural boundaries of societies with hundreds and thousands of years of accumulation and struggle. Architecture, painting, cartoons, cinema, theater, literature, media and computer games and music play an increasing role of influence in the promotion of cultural codes as an identity building tool. Because the identities that are constructed and even rebuilt through

these areas have a feature of social identity rather than being individual, these areas, which in a sense can be evaluated in the context of the construction of new social structures and the future, constitute the interest and priority areas of the global power centers.

Known for its data base of the Turkish World Music Articles, ethnologist musicians, Turkey Culture and Tourism Ministry and the Turkish World Music Ensemble Artistic Director İrfan Gürdal's in 2009, which has been placed on the music and culture of the world Çerağ form is work.

The concept of identity as a tool of identity in the analysis and evaluation is based on P. Bourdieu's theories in the context of the sociolinguistics of J. Fishman in the context of sociolinguistics. It was tried to be evaluated based on the theories of T. Adorno.

In çerağ, located in the Republic of Turkey and established the Presidential Flag of Office in history with Turkey States, representing the historical integrity and continuity of deep-rooted consciousness referring to the numbers of stars are given the same number of 16 musical works. In this context, it is emphasized how strong and non-extinguishable of Çerağ in the historical context is in the enlightenment of humanity. The teachings of Pir-i Turkistan Hodja Ahmed Yesevi, the revelation of this godly fire that was welcomed by Çerağ, is also spreading through music in fine arts. Thus, the recognition and place of the cultural identity, which is contributed to the construction of the music, among the common codes in the Turkic World is emphasized nowadays.

While modernism's emphasis on the matter, which makes it worthy and even blessing, is dominated by popular music in today's world, the value of man is built on materialism and a person is dragged into a cultural shallowness, which consists of mere bodily features. In all of the 16 works of Çerağ album, there is spirituality against the material that should not be deceived and negated. Even the 12th work of the album, compiled by İrfan Gürdal from Kirkuk, is even called olan Come Above the Earth. In this respect, the work has the characteristic of being a strengthened cultural shield by popularizing against the artificial cultural attacks aimed at popularization which is the exact opposite of the main elements of culture.

In the works of Çerağ, it was first determined that the most widely used word was Allah. Then, Muhammed, Yalagaç, Mustapa, Peygamber, Mustafa Mehmed, such as language changes with the Prophet, Muhammed nomenclature meets the second most commonly used word concept. In a sense, the concept based on the love of Allah and the Prophet has the characteristic of a cultural identity that has a homogeneous appearance in the heartland of Çerağ. The existence of the gates opening to the universe of the same meaning and its use in this wide geography with different linguistic views appeal and affect not only the mind of the managerial centers but also the heart of the cognitive management center.

In addition to the shallow and artificial popular cultural elements, the works that operate in the world of meaning and emotion in their original and deep-rooted cultural depth will also be able to eliminate attacks against the shuffling of the meaning and emotion worlds of their

interlocutors. While Çerağ carries a profound feature in the face of the aggressive social identity attacks, it takes its depth from the history of the Turkish Culture Universe and its principal element here is Allah and the Prophet. He is positioned as the love of the Prophet. The work, which presents the foundations of the deep-rooted thought and life-based religion with the musical infrastructure, is also building a cultural identity in this direction. The built cultural identity is nurtured by the hearts / cultures of the Turks as well as the Turkish heart / culture geography. The essence of the culture and artwork examined in the language reflected; Beyond the borders of Republic of Turkey, keeps alive in the hearts of the fire source, not in the sense of the depth of the material located in the shallows and tried to spread the music. Not based on imperial aims, material interests nonprofit, which contribute to the historical and cultural foundation found that identity built with album feature called cerag in this direction works only has great importance for Turkey or cultural ecology of the universal dimension not for the Turkish World. In this respect, they would have contributed to the strengthening of one and all common cultural identities in support of artistic productions and their dissemination based on their own culture, especially all the states of the Turkic world and their economic owners.

As a result, if the importance of music, which is an important unit of cultural identity in the common historical past, is isolated from the national culture codes of its own, the imperialist powers of globalization will be filled with mercilessly. The Turkish cultural universe, with over a thousand years of Islamic perception and accumulation, and the unique cultural accumulation in the history of the Turkic World, offers a wealth of common cultural codes. As in Çerağ example of İrfan Gürdal, the reflective and reinforcing musical works of this unity are regarded as an outstanding multi-faceted element in the name of the preservation of the name of culture geography in the present and in the future.

Keywords: Turkish Language, İslam, Turkish Culture, Turkish Music, Modernism, Sociolinguistics, Cultural Identity.

I. Giriş:

Dünya’da tarihî sürecinde değişkenlik gösteren siyasi sınırlar, güç mücadelesine ve yönetim tercihlerine dayalı yapay sınırlandırmalar olarak değerlendirilebilir. Coğrafi sınırlar da siyasi sınırlara oranla çok daha yavaş değişkenliğe sahip olmakla birlikte kalıcı değildir. İkisinin arasındaki bir değişkenlik bildiren sınır kavramı da toplumların yüzlerce, binlerce yıllık birikimi ve mücadelesi ile konumlanan kültürel sınırlardır. Çalışmamızla, içerisinde bulunmaktan ve gökkubbeye Türkçe sada göndermekten mutluluk duyduğumuz kadim Türk Yurdu ve Orta Asya aydınlanmasının önemli merkezlerinden Özbekistan’da, Türkiye ile aynı kodlardan beslenen kültürel kimlik kavramına somut verilerden hareketle dilbilimsel sınırlar içerisinde dikkat çekebilmek amaçlanmıştır. Zira toprağı vatan kılan aziz şühedayı minnet ve dua ile yad ederken vatan toprağını, kültür coğrafyasının kilit taşı kılan alimler, sanatkârlar ve toplumun kültürel üretimleri gözardı edilmemelidir. Ancak ve ancak belirtilen mânevî evren ile anlaşılan coğrafi birimler memleket olabilir, vatan olabilir ve hatta siyasi adlandırması her ne olursa olsun kültür ve gönül coğrafyası dahi olabilir. Türk kültürünün ve dilinin tarihî süreç içerisindeki miraslarından ve günümüzdeki bakiyesinden hareketle kültür coğrafyasının varlığını dayanaklarıyla kayıt altına alıp ortaya koyan bilimsel çalışmalar, bu gerekçe ile sadece bilim tarihi için değil aynı zamanda kültür ve sanat tarihi için de önem arz etmektedir.

Bir kimlik inşa aracı olarak kültürel kodların yaygınlaştırılmasında mimari, resim, karikatür, çizgi film, sinema, tiyatro, edebiyat, medya ve bilgisayar oyunları ile müzik gün geçtikçe artan bir etkililik gücüne büründürülmektedir. Zira bu alanlar üzerinden kurgulanan ve hatta yeniden inşa edilen kimlikler, bireysel olmaktan ziyade toplumsal kimlik özelliğine sahiptir ki bir anlamda yeni toplumsal yapıların ve dolayısıyla geleceğin inşası bağlamında değerlendirilebilecek olan bu alanlar milletlerarası stratejik önemine binaen küresel güç merkezlerinin de ilgi ve öncelik alanlarını oluşturmaktadır. Belirtilen gerekçeden hareketle özellikle genç nesil içerisinde sinema, televizyon, internet, cep telefonu ve tablet uygulamaları ile radyo bağlamında etkinliği görülen müzik alanındaki üretimler, yaygınlığı ve tekrarı ile sağlanan etkinlik alanı dolayısıyla kültürel kimlik oluşumuna etki etmektedir. Bu etki, küreselleşmenin etkinliği ile çoğunlukla yerli ve milli kimlikleri tahrip özelliği taşıırken, küresel erkin emrindeki popüler kültür öğelerine karşıt olarak milli kültürel kimliğin gönüllülüğe dayalı muhafazasına ve güçlenmesine katkı sunan müzikal eserler de bulunmaktadır. Üstelik bunların bir kısmı kültürel kimliğin dayanaklarını geniş ve tarihî kültür ve gönül coğrafyasında yankılama gayreti içerisinde ki dilbilimsel inceleme ve değerlendirmemiz de bu üretimlerin örneği üzerine inşa edilmiştir.

II. Kapsam ve Yöntem:

Çalışmanın veri tabanını Türk Dünyası müzikleriyle tanınan, etnolog müzisyen, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Türk Dünyası Müziği Topluluğu Sanat Yönetmeni İrfan Gürdal'ın, 2009 yılında müzik ve kültür dünyasına arz edilmiş olan Çerağ isimli eseri oluşturmaktadır. Akustik Müzik adlı yapıım şirketince hazırlanmış olan bu eser(cd) içerisinde on altı sözlü müzikal eser (türkü ve İlahi) barındırmaktadır. Müzikal eserlerin alanımız gereği sadece sözlerinin dilbilimsel açıdan değerlendirilmeye çalışıldığı bildiride sözlerin kaynağı olan coğrafyalar; Kazakistan (iki eser), Uygur Özerk Bölgesi, Azerbaycan, Özbekistan, Türkmenistan (iki eser), Kırgızistan, Tataristan (iki eser), Türkiye (ikisi Anadolu, ikisi Rumeli kaynaklı toplam dört eser) ve Türkmeneli(Kerkük)'dir. Böylelikle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti dışındaki tüm bağımsız Türk devletleri ile yarı bağımsız Türk yönetimlerine ilavaten, günümüzde bir başka devletin sınırları içerisinde yer alan tarihî kültür ve gönül coğrafyamızda da eserlere yer verilerek köklü kültür dünyasının bedii eserlerini bütünlükle barındıran bir örneklem üzerine dilbilimsel (toplumdilbilim ve kültürel dilbilim) çalışma gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Gürdal, incelenen eserinin iç kapağında yer alan tanıtımında Çerağ için “*Türk Dünyasının Müslüman olan bölgelerinden derlenmiş ilahilerden oluşan albüm Türk ulusunun İslama bakışındaki ortaklığı göz önüne sermektedir. Derlenen eserler Türk tasavvufunun farklı akımlarındaki yelpazeyi gösterecek niteliktedir. Sünni, Şii, Alevi-Bektaşî gibi farklı düşüncelerden örneklerin yer aldığı albümde Ahmet Yesevi'nin de iki hikmetine yer verilmiştir. Peygamber sevgisini ve Orta Asya zikir geleneğini gösteren bu iki hikmet aynı zamanda Türk tasavvuf musikisinin de tarihi örneklerindedir (Çerağ : İç Kapak).*” ifadesini kullanmıştır.

İncelemede ve değerlendirmede kimlik inşa aracı olarak kültür kavramının ile kimlik bağlamı toplumdilbilim özelinde J. Fishman'ın, habitus kavram alanı özelinde P. Bourdieu'nun kuramlarına dayalı olarak ele alınırken içerisinde bulunduğumuz egemen modernist kurgular da felsefe dünyasında özellikle müzik (dili) üzerine çalışmalarıyla öne çıkmış olan T. Adorno'nun kuramlarına dayalı olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

III. Bulgular:

Çerağ albümü, üretilmiş olduğu 2009 yılından günümüze değin ilgi duyanlara arz edilmesinin yanı sıra internet uygulamaları ile yaygın medya üzerinden de geniş bir kitleye hitap edebilmektedir. Albüme adını veren metaforik yönüyle aydınlanma kaynağı olarak da değerlendirilebilecek çerağ kelimesinin Farsça kökenli oluşu, eserin kültürel arka planının da tasfiyeci zihniyeti barındırmadığının belirtisidir. Türk kültür evreninde yer edinmiş olan çerağ benzeri Farsça ya da Arapça kökenli olmasına karşın Türkçenin tarihî ve çağdaş metinlerinde yer bulan kelimelerin tasfiyesinin ise başlı başına kültürel

kimliğe dayalı coğrafya anlayışını tahrip edecek sığıllara sebep olacağı Çerağ adlı albümün söz varlığında da açıkça görülebilmektedir. Çerağ'da, Türkiye Cumhuriyeti Devleti Cumhurbaşkanlığı Forsu'nda yer alan ve tarihte kurulmuş Türk Devletleri'ni temsil ederek tarihî bütünlüğe ve köklü sürekliliğe bilinçle gönderme yapan yıldız sayıları ile aynı sayıda 16 müzikal esere yer verilmiştir. Bu doğrultuda tarihî bağlamdaki Çerağ'ın insanlığın aydınlanmasında ne denli güçlü ve söndürülemez oluşu vurgulanmaktadır ki bu husus küreselleşmenin kültür politikaları açısından hayli önemlidir. Nitekim tek ve sürekli değişen yapay kültür inşasına dayalı küreselleşme erki, öncelikle karşısındaki her türlü yerli ve milli kültürü köklerinden koparmaya ardından bizzat ilgili kültür öğelerini itibarsızlaştırarak yerine kendi eliyle inşa edilen popüler kültür öğelerine yerleştirmeyi amaç edinmiştir. Bu doğrultuda albümün adı ile içerisindeki eser sayısı dahi içerik ile biçim bütünlüğünün yanı sıra küresel saldırılar karşısında müzikal kalkan hüviyetinin göstergesi niteliğindedir.

Tamamı İrfan Gürdal tarafından seslendirilen eserlerin çoğu anonim özellik göstermektedir. Anonim eserler dışındaki sözler ise Hoca Ahmed Yesevi'ye, Korgul'a (Kırgızistan), Fezullah Çelebi'ye (Türkiye), Yunus Emre'ye (Türkiye) ve Mahdumkulu'na (Türkmenistan) aittir. Albüm, Hoca Ahmed Yesevi'nin sözü ile başlayıp (ilk eser: Sevda-yı Muhammed) yine Hoca Ahmed Yesevi'nin sözü ile son bulmaktadır (16. ve son eser: Hay Zikri (Hikmet)) ki aynı zamanda Allah'ın sıfatı ve ismi anlamına gelen Hay ifadesi, tasavvufta diri ve canlı anlamına da gelmektedir. Bu yönüyle Türk Dünyasında Allah aşkının anlatılmış olduğu Çerağ'ın halen diri ve canlı olduğu da vurgulanmaktadır. Çerağ ile karşılanan bu İlahî ateşin diriliğinin münşisi Pir-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevi'nin öğretisi de ismi de böylelikle güzel sanatlar içerisinde müzik ile yaygınlaştırılmaktadır. Böylelikle müzikle inşasına katkı sunulan kültürel kimliğin Türk Dünyasındaki ortak kodları arasındaki bilinirliği ve yeri de günümüzde vurgulanmış olmaktadır.

Türkçenin kaynağından alıntılanan tüm lehçelerinin aslına uygun bir şekilde seslendirildiği Çerağ'da, lehçelerin farklı yönlerinin yanı sıra ortaklıkları, içeriğin ortaklığı ve müzik kültürünün de ortaklığı ile birlikte sunulmuştur. Böylece ortak kültürel kimliğin özü, biçimi ve taşıyıcısı, siyasi sınırların üstünde yek-vücut olarak sunulmaktadır. Böylelikle eser, Türk Dünyasının tamamında anlaşılır içeriğe sahip olmaktadır. Dinleyicinin dilbilimi ya da Çağdaş Türk Lehçeleri üzerine bir birikimi olmasa da kendi lehçesi başta olmak üzere diğerlerine de ortaklıklardan hareketle hâkim olabilmektedir. Söyleyişe dayalı lehçe ya da ağız düzeyindeki farklılığın yanında belirtilen söylemi oluşturan ve ona kaynaklık eden anlam evreni ise dini algılayış ve kültür evreni içerisinde yaşatma ilkelerine dayalı olarak ortakır.

Modernizmin maddeyi öne çıkararak, değerli kılan hatta kutsatan anlayışı günümüzün popüler müziğinde de hâkimiyet sürmekle birlikte bu durumun bir adım ötesinde insanın da değeri maddiyat üzerine inşa edilmekte ve kişi neredeyse salt bedensel özelliklerinden ibaret bir kültürel sığıllığa sürüklenmektedir¹. Çerağ albümünde yer alan 16 eserin tamamında aldanılmaması gereken ve olumsuzlanan maddenin karşısında maneviyat yer almaktadır. Hatta Kerkük'ten İrfan Gürdal tarafından derlenmiş olan, albümün 12. eserinin adı dahi "Gel Terkeyle Dünyayı"²dir. Eser, bu yönüyle de aslı kültür öğelerinin tamamen zıttı özelliğe sahip popülerleştirilmesi amaçlanan yapay kültür saldırılarına karşı müzik yoluyla yaygınlaştırılarak güçlendirilmiş bir kültürel kalkan özelliğine niteliğe sahiptir. Bu durumun koşutunda, kültür coğrafyasının bütünleştirici harcı özelliği ile Doğu Türkistan'da Uygur

¹ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Aydemir Ö.K. 2013. *Türküden Popüler Müziğe Değişen Beden Algısı Üzerine Dilbilimsel Çözümlemeler* ("Prof. Dr. Önder Göçgün Armağanı" içerisinde), Denizli: Pamukkale Üniversitesi Yayınları, s.129-138.

² Eserin sözleri: "Gel terkeyle dünyayı/Tevhide gel tevhide/Gel zikreyle Mevla'yı/ Tevhide gel tevhide/Malı mülkü her şeyi/ Terkeyle bu şüpheli/ İster isen Cennet'i Tevhide gel tevhide/ Gel kalbini nur eyle/Gel gönlünü pak eyle/Kendini mesrur eyle/ Tevhide gel tevhide/ Zahid aldanma mekire/ Kendini salma fikire/ Doluş meclisi zikre/ Tevhide gel tevhide/ Gel sıdkile zikreyle/ Ol kalbini hoş eyle/ Salavatı çok eyle/ Tevhide gel tevhide/ Bu enler meydanı/ Gelenler verdi canı/ Tüm dünya buna kâni/ Tevhide gel tevhide/ Kalk seherden ah eyle/ Virdini Allah eyle/ Azmini dergah eyle/ Tevhide gel tevhide/ Aşıkların kubbesi/ Olub mahya gecesi/ Budur Cennet bahçesi/ Tevhide gel tevhide/ Giyme atlaştan liba/ Bunların sonu hava/ Al sırtına bir aba/ Tevhide gel tevhide."

Türklerinden yine İrfan Gürdal tarafından derlenmiş olan Dünya adlı eserde de Dünyanın anlamı, eserde geçiciliği üzerine vurgu yapılarak verilmiş ve eser tekrarlanan “Alla(h) Alla(h) can dört künlük amanet” sözlü ile sonlandırılmaktadır. Kerkük’ten ve Doğu Türkistan’dan sanatçının derlemiş olduğu anonim eserlerin günümüze değin yaşatılması aynı doğrultuda ve anlam evreninde yaşatılması, onları yaşatanların siyasi coğrafyadaki fiziki/maddî mesafenin aksine kültür coğrafyalarındaki yakınlığı ve hatta aynılığı sunmaktadır.

Çağdaş dilbilim çalışmalarında (sinirdilbilim(nörolingüistik) çalışmalarında dahi) insanın yönlendiricisi olan iki merkezin varlığı kabul edilmektedir. Bu merkezler, beyin (bilişsel yönetim merkezi) ve gönül (duygusal yönetim merkezi) ile karşılırken dil kullanımlarının yönetim merkezlerinin yansması olduğu ama buna karşın yine sıklıkla kullanılan dilsel ifadelerin de yönetim merkezlerine etki ettiği çağdaş dilbilimin ve felsefenin özellikle söylem çözümlemelerinde kabul edilmiş ana kavram alanlarından birisidir³. Bu kurguyu popüler kültürle ilişkilendiren, müziğe, hayatında ve dolayısıyla felsefi üretimlerinde de yer vermiş olan Theodor W. Adorno da dilin belirtilen doğrultudaki düşüncesini üst başlıkta tüketici olarak tanımladığı film izleyicisinin, pop şarkısı dinleyicisinin popüler bir dergide yayımlanan öykünün okurunun ürünlerin dili tarafından ele geçirilmesi olarak konular (Weber 2003: 154). Bu bağlamda metalaştırıcı, somutlukların ve maddenin egemen olduğu, sürekli değişimin(yenilenme formu altında), değerler sisteminin sürekli değişimine dayalı gayr-ı ahlakiliğin olumlulandığı ve tekrarlanan dil verileriyle duygu ve düşünce dünyasına etki ettiği modernist üretimler karşısında, örneklemimizi oluşturan Çerağ maddenin karşısına kültürel toplum kimliğini inşa eden mânâya ait özellikleri yaygınlaştırmaktadır.

Çerağ’daki müzikal eserlerin dilinde, öncelikle en yaygın işletilen kelimenin Allah olduğu belirlenmiştir. Ardından işletilen Muhammed, Yalagaç, (ya) Mustapa, Peygamber, Mustafa Mehmed gibi dil değışkeleri ile Hz. Muhammed adlandırması en sık kullanılan ikinci kavram alanını karşılamaktadır. Bir anlamda Allah ve Peygamber sevgisine dayalı kavram alanı Çerağ’da gönül coğrafyasına homojen bir görünüm arz eden kültürel kimlik özelliğine sahiptir. Farklı dilsel görünümlerle bu geniş coğrafyada aynı anlam evrenine açılan kapıların varlığı ve eserdeki kullanımı insanın yönetim merkezlerinden salt zihnine değil (bilişsel yönetim merkezi) gönlüne de (duygusal yönetim merkezi) hitap ve etki etmektedir. Ancak burada dil birliklerinin muhatabı olan kişi/insan bireysel özelliğe sahip değildir. 16 müzik eserinin tamamında toplumsal yönüyle insan karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle de bireyselleştirici, yalnızlaştırıcı özelliğe sahip modernist üretimlerin karşısında bir kurgunun tarihî ve bütünleştirici yönüyle bir kimlik inşa unsuru olarak eserde kullanıldığını belirtebiliriz. Bu özelliğin devamında toplumsal varlık alanı olarak konumlanan insanın Çerağ’daki bazı eserlerde etken kimliği ile işletilmediğini, bu yönüyle öznenen çok nesne özelliği taşıdığı belirlenmiştir. Modernizm karşısındaki bireysel varlık alanının da öznenen çok nesne özelliği taşımasıyla⁴ benzerlik gösteren Çerağ’da, etken(fail) yönü kısıtlanmış olan toplumsal varlık alanının sınırlayıcısının farklılığı ise dikkat çekicidir. Nitekim modernizmde, moda hükmündeki değışken değer yargılarıyla bireysel öznenin etkenliğini sınırlandırırken, Çerağ’daki tüm eserlerde bireysel ve yalnız özne karşısında öncelikle manevi ilkelere dayalı dayanışma içerisinde bulunan toplumsal özne yer alamakta ve belirtilen toplumsal öznenin etkenliği ise yalnızca Allah’ın iradesi karşısında sınırlandırılmaktadır.

IV. Sonuç:

Sığ ve yapay popüler kültür öğelerinin karşısında özgün ve köklü kültürel derinliğini anlam ve duygu dünyasında da işleyen eserler aynı zamanda muhataplarının da anlam ve duygu dünyalarının sığlaştırılmasına yönelik saldırıları bertaraf edebilecektir. Çerağ, sığlaştırıcı toplumsal kimlik saldırıları

³ Bu özellik, bilhassa Fransız düşünür Michel Foucault ile ayrı bir boyut kazanan söylem çözümlemesinin temelini oluşturan iktidar kavramının ve güç mücadelesinin temel dayanakları arasındadır.

⁴ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Aydemir Ö.K. 2011.

karşısında derinlikli bir eser özelliği taşıyarak derinliğini de Türk Kültür Evreninin tarihinden almakta ve buradaki aslı unsuru da Allah ve Hz. Peygamber aşkı olarak konumlamaktadır. İslamiyet kaynaklı düşünüş ve yaşayış derinliğinin temellerini gelenekselleşmiş olan müzikal altyapıyla sunan eser, bu doğrultuda bir kültürel kimliği de inşa etmektedir. İnşa edilen kültürel kimlik hem Türklerin gönül/kültür coğrafyasından beslenmekte hem de Türk gönül/kültür coğrafyasına hitap etmektedir. İncelenen kültür ve sanat eserinin dile yansıyan özü; Türkiye Cumhuriyeti sınırlarının ötesinde, gönül ateşinin çerağını diri tutan kaynaklarda, maddenin sığılığında değil mânânın derinliğinde konumlanmış ve müzik ile yaygınlaştırılmaya da çalışılmıştır. Emperyal amaçlara dayanmayan, maddi çıkar amacı gütmeyen, tarihî ve kültürel dayanakları bulunan bu kimlik inşasına katkı sunan Çerağ özelliğine sahip eserler, sadece Türkiye ya da Türk Dünyası için değil evrensel boyutta kültür ekolojisi için büyük öneme sahiptir. Bu doğrultuda başta Türk dünyasının tüm devletleri ve ekonomik erk sahipleri olmak üzere öz kültürlerine dayalı sanatsal üretimlere ve onların yaygınlaştırılmasına destek olarak bir ve bütün ortak kültürel kimliğin güçlenmesine de katkı sunmuş olabileceklerdir.

Sonuç olarak kültürel kimliğin ortak tarihsel geçmişteki önemli bir birimi olan müziğin günümüzdeki önemi, milletlerin kendi kültür kodlarından soyutlanacak olursa, bunun yerini küreselleşme aracısı emperyal güçler acımasızca dolduracaktır. Başta bin yılı aşkın İslamiyet algısı ve birikimi olmak üzere Türk kültür evreni tarih içerisinde özgün kültürel birikimiyle Türk Dünyası'nın tamamında ortak kültürel kodlar zenginlik arz etmektedir. İrfan Gürdal'a ait Çerağ örneğinde olduğu gibi, bu bütünlüğün yansıtıcı ve güçlendiricisi müzikal eserler, kültür coğrafyası adlandırmasının günümüzde ve gelecekte de diri kalması adına çok yönlü, derinlikli ve yaygınlaştırıcı özellik taşımaktadırlar.

V. KAYNAKÇA

- Aydemir Ö.K. 2005. *Türk Halk Türkülerinin Dili Üzerine Toplum Dilbilimsel Bir Yaklaşım*, II. Ortak Türk Dili ve Kültürü Araştırmaları Sempozyumu, Sofya St. Kliment Ohridski Üniversitesi - Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, s. 211-219.
- Aydemir Ö.K. 2011. *Günümüz Kültür ve İktidar İlişisini Dil Bilimi ile Felsefe Ekseninde Okumak*, Düşünce Dünyasında Türkiz Dergisi, Ankara, S.10, s. 57-65.
- Aydemir Ö.K. 2013. *Türküden Popüler Müziğe Değişen Beden Algısı Üzerine Dilbilimsel Çözümlemeler* ("Prof. Dr. Önder Göçgün Armağanı" içerisinde), Denizli: Pamukkale Üniversitesi Yayınları, s.129-138.
- Bice H. 1993. *Hoca Ahmed Yesevi Divan-ı Hikmet*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Gibson M. 2007. *Culture And Power*, New York: Berg Publishers.
- Gürdal İ. 2009. *ÇERAĞ*, İstanbul: Akustik Müzik.
- Gürdal İ. 2011. *Orta Aysa ve Anadolu'daki Ortak Müzik Kültürü* ("Türkiye'de Müzik Kültürü" içerisinde), Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, s.329-334.
- Soykan Ö.N., 2000, *Müziksel Dünya Ütopyasında Adorno ile Bir Yolculuk*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Soykan Ö.N., Keskin F., Dellaloğlu B.F. 2003. *Adorno ve Yapıtı*, Adorno: Kitle, Melankoli, Felsefe, Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, S.26, s. 37-64.
- Uludağ S. 2005, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Kabcacı Yayınevi.
- Weber S. 2003. *Allemaal ist nicht Immergeleich Eleştirel Kuram ve Okuma*, Adorno: Kitle, Melankoli, Felsefe, Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, S.26, s. 142-168.